

تصمیمات محاکم

منظور از تصمیمات محاکم و رویه قضائی

های حقوقی و جزائی است در طول مدت گذشته صادر کرده اند. نهایت بواسطه عدم اطلاع محاکم از نظریات و تصمیمات یکدیگر هنوز وحدت رویه در تمام کشور بدست نیامده و این کسر در میان سایر کسرهای تشکیلات قضائی ماهر و جبران نشده بوده است.

لیکن حالیه که از یک طرف دفتر رویه قضائی تشکیل و از طرف دیگر مجموعه حقوقی تأسیس شده است امیدواری به وحدت رویه قضائی تدریجاً در تمام کشور می رود.

منظور از تشکیل دفتر رویه قضائی آنست که احکام گذشته که متضمن رویه های قضائی است بتدریج جمع آوری و مورد مطالعه قرار داده آنچه را که بتوان نام رویه قضائی بمعنی حقیقی بر آنها گذاشت خلاصه کرده و برای اطلاع عامه خاصه محاکم در مجموعه حقوقی تحت عنوان رویه قضائی منتشر ساخت.

بنا به مقدمات گفته شده آنچه تا کنون در مجموعه حقوقی نشر مییابد هیچکدام بعنوان رویه قضائی نبوده بلکه بعنوان تصمیمات محاکم در قسمت راجع به رویه قضائی چاپ میشده و نه تنها تصمیم و نظر یک محکمه را نمیتوان رویه قضائی دانست و شناخت بلکه رأی هیئت عمومی دیوان عالی تمیز که بالاترین تصمیمات محاکم بشمار است تا وقتی که نظر متعدد نداشته باشد نمیتوان رویه قضائی ثابت و محقق دانست زیرا ممکن است رأی عمومی نیز تغییر نماید.

نشر تصمیمات محاکم بطریق اولی رویه قضائی شناخته نشده و برای آن نبوده که خوانندگان خاصه محاکم آنها را مشی و رویه تقلیدی و کور کوران خود قرار داده

رویه قضائی یکسان بودن تصمیمات محاکم دیوان عالی تمیز و یا محاکم استیناف است در موضوعات مشابه.

تصمیم محاکم بکار بردن نظر قضائی یعنی استنباط و استفاده قاضی از مفاد و مفهوم مواد قانونی است.

بنا بر این از اعمال نظر قضائی محاکم در موضوعات مختلف تصمیمات محاکم بوجود می آید و از وحدت نظر و یکسان شدن تصمیمات در موضوعات مشابه رویه قضائی پدیدار میشود.

لازم نیست تصمیمات محاکم یا رویه قضائی برای همیشه تغییر ناپذیر باشد بلکه ممکن است باتغییر قوانین و یا تغییر و تحول در اخلاق عمومی و عادات اجتماعی آنها هم تغییر کنند.

حق هم همین است. زیرا مقصود اصلی از یکسان شدن رویه قضائی و نشر و اشاعه آن علاوه بر اطلاع و استفاده حکام محاکم از روش عمومی قضاة اساساً برای رعایت مصالح عامه و حفظ حقوق و منافع اجتماعی و فردی مردم است.

نتیجه آنکه سیر و گردش رویه قضائی و اتحاد نظر قضاة تابع تغییراتی است که در قوانین و اخلاق و عادات جامعه روی میدهد.

گرچه دیوان عالی تمیز و محاکم استیناف هر یک در حدود خود تا کنون طبق قوانین وقت در موضوعات مشابه کم و بیش دارای وحدت نظر قضائی بوده و احکام بسیاری که حاکی از وجود رویه قضائی در قسمت

و یا اصحاب دعوی به آنها استناد کنند بلکه صرفاً برای اطلاع علاقه‌مندان بموضوعات حقوقی و توسعه نظر قضاة و بدست آوردن نوع نظریه های قضائی و تهیه زمینه برای پیدایش رویه قضائی و یکسان شدن آن در تمام کشور است.

البته کم کم از احکام گذشته نیز که در موضوعات متشابه صادر شده مواردی که میتوان آنرا رویه قضائی دانست جمع آوری گردیده و بمنوان سابقه عمل از نظر خوانندگان خواهد گذشت و بعدها بصورت کتاب و مجموعه نیز ممکن است منتشر شود.

رویه قضائی

نسبت به تصمیم دیوان عالی تمیز راجع به مورد تخفیف مجازات که باید از حد اقل کمتر باشد

اصولی (که تعیین حد اقل و اکثر آن با خود محکمه بوده) خارج نشده و منظور خود را که تخفیف بوده در حکم اعمال نکرده است باین جهت چنین حکمی قانونی نبوده و قابل نقض میباشد دیوان عالی تمیز در حکم شماره ۹۲۳۵ و ۲۸۴۵ حکم محکمه استیناف را در موضوع خرید اشیاء مسروقه (که متهم باستناد مواد ۳۳۰ و ۴۵ قانون مجازات بسه ماه حبس تأدیبی محکوم شده) باین استدلال نقض کرده و نظر باینکه محکمه استیناف موجب تخفیف را در مورد متهم موجود دیده و تخفیف مجازات را در باره او لازم دانسته و بدون آنکه مورد را با قسمت اخیر ماده استنادیه (۲۳۰) منطبق دانسته باشد متهم را بسه ماه حبس تأدیبی که حداقل مجازات مقرر در قسمت اول ماده مزبور است محکوم کرده و نظر باینکه با احراز موجبات تخفیف طبق اصول و قواعد کلی تعیین مجازات باید از حد اقل مجازات کمتر باشد بنابراین تعیین مجازات معین در حکم مورد استدعای تمیز بر خلاف قانون محسوب و بموجب ماده ۴۳۰ اصول محاکمات جزائی حکم مزبور با تفاق آراء نقض میشود

قانون مجازات عمومی در مواد ۲۹ - ۴۴ - ۴۵ - ۱۹۲ - اجازه تخفیف با رعایت جهات مخففه به محاکم جزائی داده است - بنا براین محاکم میتوانند در موارد مزبور پس از تطبیق جرم با مجازات قانونی باستناد مواد مزبور مجازات را تخفیف دهند .
بموجب ماده ۴۳۰ اصول محاکمات جزائی در صورتی که نسبت بتعیین تقصیر و مجازات متهم نقض قانونی شده و با رعایت اصول و قواعد محاکمات جزائی بعمل نیامده و این عدم رعایت مؤثر در حکم محکمه باشد حکم محکمه تالی قانونی شناخته نشده و قابل تمیز است .
دیوان عالی تمیز در اینگونه موارد حکم محکمه استیناف را نقض میکنند زیرا محکمه جزائی که حکم خود را منطبق با مواد قانونی نکرده مثل اینست که حکم برخلاف قانون داده باشد - چنانکه هر گاه محکمه در مورد جرمی معتقد بتخفیف شد البته نباید مجازات مساوی باحد اقل مجازات آن جرم باشد بلکه باید کمتر معین شود والا مجازات را تخفیف نداده و از حدود مجازات